

Indledningen er redigeret af Jon Tafdrup og Jens Lei Wendel-Hansen

Tilsyn ved dr.phil. Jes Fabricius Møller

Denne pdf er en læseversion af værkets indledning. Værket findes digitalt med punktkommentarer, tekstredigering og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2024

Indledning til

Indbydelse til en Dansk Forening,
Indbydelse til en Dansk Forening,
“Indbydelse til en Dansk Forening”,
“Foreløbige Bestemmelser ved Grundelsen af
‘den Danske Forening’”,
“Det Danske Folk”,
“Den Danske Forening”,
“Velkomst til den Danske Forening”
og
“Valg-Dagen”

ved Kim Steen Ravn

Indhold

- 1 Anledning
- 2 Om Den danske Forening
- 3 Indhold
 - 3.1 “Indbydelse til en Dansk Forening”
 - 3.1.1 Bestyrelsens arbejde
 - 3.2 “Foreløbige Bestemmelser ved Grundelsen af ‘den Danske Forening’”
 - 3.3 “Det Danske Folk”
 - 3.4 “Den Danske Forening”
 - 3.5 Politiske fædrelandsdigte?
 - 3.6 “Velkomst til den Danske Forening”
 - 3.7 “Valg-Dagen”
- 4 Afslutning
- 5 Anvendt litteratur

1 Anledning

Den Danske Forening blev dannet på baggrund af de politiske følger af Første Slesvigske Krig (1848-1851) og de politiske udfordringer, der fulgte af, at Frederik 7. sandsynligvis ikke kom til at efterlade sig en arving til den danske trone.

I 1848 havde de nationalliberale undersøgt muligheden for, at kongen adopterede en prins fra det svenske kongehus som en løsning på problemet med den manglende tronarving (Glenthøj 2014, s. 218 f.). Det blev ikke til noget, da det bl.a. stred mod Ruslands interesser. En svensk prins som dansk tronarving ville betyde et mere forenet Skandinavien, noget Rusland ikke ønskede. Rusland arbejdede i stedet for at opretholde helstaten, dvs. kongeriget Danmark og hertugdømmerne Slesvig, Holsten og Lauenborg, under den danske konges herredømme. Der var heller ikke enighed om, hvordan arvefølgen skulle fortolkes i Holsten. For at opretholde helstaten søgte man, at løse dette problem ved at etablere en arvefølge sanktioneret af stormagterne. Med støtte fra Rusland blev det i *Warszawa-protokollen* af 5. juni 1851 foreslået, at arverettighederne til Danmark og hertugdømmerne alle skulle overføres til prins Christian af Slesvig-Holsten-Sønderborg-Glücksborg. Som en del af forslaget gav den russiske kejser afkald på sine eventuelle rettigheder til Holsten med det ene forbehold, at skulle prins Christians mandlige arvinger uddø, da ville arverettighederne til Holsten igen tilfalde den russiske kejser (Hjelholt 1949, s. 186-190). Stormagterne Det forenede Kongerige England, Frankrig, Østrig og Preussen tiltrådte året efter forslaget med vedtagelsen af Londontraktaten den 8. maj 1852.

En direkte følge af Londontraktaten og den efterfølgende indsættelse af prins Christian som tronfølger (den officielle indsættelse fulgte først med tronfølgeoven af 1853) var, at Kongelovens bestemmelser om tronfølgen skulle ændres. Det skyldtes forskellige arvefølger i Danmark og Holsten. Spørgsmålets vigtighed fremgår af premierminister (regeringsleder) og udenrigsminister C.A. Bluhmes trontale (åbningstale) i Rigsdagen 4. oktober 1852, som han holdt på vegne af Frederik 7, der var hindret pga. sygdom. I talen understregede premierministeren, at ingen sag måtte gå forud for sagen om arvefølgen, der havde optaget regeringen i en årrække (Hjelholt 1949, s. 186).

Om Rusland ville gøre sit arvekrav effektivt gældende, hvis det skulle komme dertil, er tvivlsomt. Til gengæld brugte Rusland gerne det mulige arvekrav på Holsten som et element i forhandlingerne i 1852-1853. Kravet gav Rusland en mulighed for meget direkte at blande sig i danske anliggender, noget Grundtvig var kritisk overfor. Grundtvigs frygt for konsekvenserne af Londontraktatens bestemmelser vedr. helstatens integritet havde altså også en politisk dimension, der, om end nok så hypotetisk, rakte ud over, hvad almindelig kærlighed til fædrelandet, modersmålet, danskhed osv. synes at kunne betinge.

Londontraktaten skulle sikre "Opretholdelse af det Danske Monarkies Integritet og Anerkjendelse af en ny Arvefølgeordning" (jf. opslaget "Londontraktaten, 8. maj 1852" på danmarkshistorien.dk). Traktaten slog fast, at prins Christian, den senere

Christian 9., og hans hustru Louise af Hessen samt efterkommere skulle arve den danske trone og hertugdømmerne Slesvig, Holsten og Lauenborg.

Det blev Bluhme og hans regerings politiske opgave med deres politik at holde sammen på helstaten. Den førte politik fik betegnelsen 'den europæiske nødvendighed'. Den skulle være i tråd med England, Frankrig, Østrig, Preussen, Rusland og Sverige-Norges ønsker og krav, og det skulle sikre ro i Østersøområdet og lægge en dæmper på de voksende krav om frie forfatninger rundt omkring i Europa. Grundtvigs frygt var, at Bluhmes 'europæiske nødvendighed' kunne true Danmark som selvstændig nation og skille Slesvig fra Danmark.

Med tegningen "Stats-Skibet" (1852) har P.C. Skovgaard givet en sammentrængt fremstilling af den politiske situation efter Londontraktaten. Arvefølgen må sænkes i ned på havets bund for at redde skibet, dvs. Danmark. Om bord ligger Grundlove og Valgretten, der snart følger efter. Alt dette er nødvendigt af hensyn til idéen om den europæiske nødvendighed, her repræsenteret af hatten på stagen foran skibet. Det er finansminister Spønneck, der holder rorpinden, justitsminister Scheel kaster op mens indenrigsminister Tillisch sænker arvefølgen. Krigsminister Hansen står i forstavnen med hunden. Premierminister Bluhme, der sidder lænet op af masten, spørger "er det nødvendigt at ogsaa Grundloven skal gaae?", hvortil marineminister Bille svarer "jeg frygter for det". I agterstavnen står minister for Holsten og Lauenborg Reventlow-Criminil og minister for Slesvig Moltke
(Illustration: SMK Open).

2 Om Den Danske Forening

Det var bl.a. med baggrund i de mulige konsekvenser af 'den europæiske nødvendighed', at Grundtvig i 1853 var medstifter af Den Danske Forening. Han skrev i et brev dateret 10. februar 1853 til P.A. Fenger om sine tanker med en sådan forening. If. Grundtvig havde han tænkt på nødvendigheden af en sådan forening helt siden 1848. De tanker om foreningen, som han lufter i brevet til Fenger, svarer i det store hele til formålet sådan som det beskrives i "Foreløbige Bestemmelser ved Grundelsen af 'den Danske Forening'". I brevet skriver Grundtvig, at en sådan:

Forening er ogsaa uden Tvivl for Øieblikket uundværlig til Danmarks Frelse fra den overhængende Fare at falde i Fiendehaand, og vilde med Guds Hjælp i roligere Dage bidrage uberegnelig til at udjævne Forholdene mellem Dannemænd [gode, danske mænd] og til at værne om Modersmaalet og fremme dansk, folkelig Oplysning i alle Retninger (*Breve 1924-1926*, bind 2, s. 525).

I brevet til Fenger lod Grundtvig sin kone Marie Toft komme med en af begrundelserne for nødvendigheden af den danske forening. Hun var, skriver han, overbevist om, at mange ville tilslutte sig Den Danske Forening. Uden foreningen frygtede hun, at Danmark ville nærme sig “den slesvigske Tilstand, hvori Modersmaalet er enten afskaffet eller dødt og magtesløst i Prædiken, Sang og Bibel” (*Breve 1924-1926*, bind 2, s. 526). At hendes synspunkt fremhæves i brevet, var helt i tråd med *Indbydelse til en Dansk Forening*, der begynder og slutter med at understrege, at foreningen er for både mænd og kvinder (Grundtvig 1853d, s. 1 f.).

If. Lundgreen-Nielsen var der flere grunde til, at Grundtvig følte sig skuffet over skiftende regerings helstatspolitik. Grundtvig fandt helstaten udansk, tysk havde siden 1850 været grundlag for undervisningen i grammatik i den lærde skole, og i 1852 oprettede Københavns Universitet sit første lektorat i tysk (Lundgreen-Nielsen 1992, s. 129 f.). Der var altså mange grunde til at frygte tysk indblanding i og påvirkning af danske forhold.

Digtene “Det Danske Folk”, “Den Danske Forening” og “Valg-Dagen” var ikke Grundtvigs første poetiske kommentarer til den politiske situation, der opstod efter afslutningen af Første Slesvigske Krig (1848-1851). Den 2. februar 1853 bragte *Fædrelandet* digtet “Lykkens Foranderlighed”. I digtet udtrykte Grundtvig håb om, at de lykkelige sejre på slagmarken også ville få både statsråd og rigsdag til at arbejde for Danmarks bedste (se Lundgreen-Nielsen 1992, s. 130 og [indledningen](#) til “Lykkens Foranderlighed”).

3 Indhold

3.1 “Indbydelse til en Dansk Forening”

“Indbydelse til en Dansk Forening” blev udgivet to gange, før den blev trykt i *Dannebrog* 21. maj 1853. De to første gange blev indbydelsen trykt som en selvstændig tryksag. Første gang dateret 23. februar 1853, og underskrevet af Grundtvig og 10 andre personer (Grundtvig 1853b, s. [2]); anden gang dateret 7. marts 1853 og denne gang underskrevet af Grundtvig og 50 andre medunderskrivere (Grundtvig 1853c, s. [2]). I indbydelsens ordlyd er der ingen væsentlige forskelle mellem de tre udgaver. De adskiller sig kun ganske lidt i ortografi og interpunktion. Bortset fra dateringerne er den afgørende forskel mellem den første og de to sidste udgaver antallet af personer, der signerede indbydelsen. De to selvstændige udgivelser af indbydelsen vidner om det arbejde, der gik forud for den officielle stiftelse af foreningen. Til forskel fra den første udgave var der blandt de 51 underskrivere af de to senere udgaver også flere medlemmer af Rigsdagen og politiske debattører. De repræsenterer så vidt forskellige erhverv og titler som præst, handskemager, gårdmand, etatsråd, professor, skomager og landmåler.

Her i indledningen refereres der til den udgave af indbydelsen, der udkom i *Dannebrog* den 21. maj 1853. *Dannebrog* fungerede som talerør for den nationale og politiske forening, Grundtvig ønsker at oprette med "Indbydelse til en Dansk Forening". Det er i ugebladet, at foreningen forfølger sit mål, og med bladet får den sin egentlige og officielle begyndelse.

Den første artikel, der bringes i første nummer af *Dannebrog* den 21. maj er netop "Indbydelse til en Dansk Forening". Indbydelsen er ligesom den forudgående tryksag dateret 7. marts 1853. Fra begyndelsen understreges det, at foreningen er for både mænd og kvinder. Foreningen er for dem, for hvem kærligheden til fædrelandet er så stærk, at den tilsidesætter alle "Parti-Hensyn", dvs. hensyn til organiserede politiske eller nationale grupperinger og deres opfattelser eller særinteresser. I indbydelsen betones det, at underskriverne selv har "temmelig forskellige Meninger om mange Ting, som angaaer Rigsdagen, Lovgivningen og i det Hele Ordningen af de borgerlige Forhold", men at det på ingen måde må stå i vejen for det, som er bedst for Danmark (Grundtvig 1853d, s. [1]).

Grundtvig spørger retorisk, om det ikke er overflødig med en dansk forening i Danmark. Svaret er nej, og grunden er, at "det *Fremmede* vil altid trænge stærkt ind paa saa lille og saa føieligt et Folk, som det Danske, og det Fremmede vil blive herskende hos os, hvis det ikke itide møder Modstand med forenede Kræfter" (s. [1]). Det er altså ikke bare den aktuelle trussel fra Tyskland, der kalder på en dansk forening. Det fremmede har altid udgjort en trussel mod Danmark. Skønt truslerne virker overhængende og alvorlige, skal de imødegås med lovlige midler og med Guds hjælp (s. [2]).

Grundtvig afslutter indbydelsen med højstemt at betone, at foreningen også er for kvinder, da "*Dannekvinden*", dvs. den gode, danske kvinde, er:

vor gamle Heltemoder, som altid forynges i sine Døttre, bar Modersmaalet saavel som os under sit Hjerte, og nærer alle Dage den Fædernelands-Kiærlighed, hvormed hun fødte os til Verden (s. [1 f.]).

3.1.1 Bestyrelsens arbejde

Bestyrelsen arbejdede meget direkte for at udbrede kendskabet til Den Danske Forening. Det fremgår af skrivelsen *Høistærede!* (Barfod 1853). Udbredelsen foregik ved at rundsende "Indbydelse til en Dansk Forening" og "Foreløbige Bestemmelser ved Grundelsen af 'den Danske Forening'" i form af selvstændige tryksager til personer, som bestyrelsen antog var interesseret i foreningen, sammen med *Høistærede!* På Det Teologiske Fakultetsbibliotek på Københavns Universitet findes et eksemplar af skrivelsen signeret af Grundtvig. Skrivelsen lyder:

Høistærede!

Bestyrelsen for "**Den Danske Forening**" tager sig herved den Frihed at tilstille Dem hosliggende Antal Exemplarer af "*Indbydelse til en Dansk Forening*" og "*Foreløbige Bestemmelser ved Grundelsen af Den Danske Forening*" med den venlige Anmodning, at De efter Evne maatte ville virke for Foreningens Stiftelse og Udbredelse i Deres Egn.

Hvis De, som vi sikkert haabe, er villig hertil, tager Bestyrelsen sig endvidere den Frihed at anmode Dem om, at De vil have den Godhed snarest mulig at underrette os saavel om Deres Beslutning i saa Henseende som om det Held, Deres Virksomhed har havt.

Hvad De baade nu og fremtidig matte have at tilmelde os, bedes tilskikket Student *Frederik Barfod* (Mosedal ved Kjøbenhavn), som Bestyrelsen har antaget til sin Skriver.

Kjøbenhavn, den 23. April 1853.

Paa Bestyrelsens Vegne,

ærbødigst

N.F.S. Grundtvig.

s 7. [Salve Titulo, dvs. med forbehold for titlens rigtighed] Hr. pastor Søtoft i Norup!

(Barfod 1853, s. [1]).

Det er Frederik Barfod, der nederst på siden og med latinsk håndskrift har tilføjet “Hr. pastor Søtoft i Norup!”. *Høistærede!*, der er dateret 23. april 1853, fortæller, at “Foreløbige Bestemmelser ved Grundelsen af ‘den Danske Forening’” har været udgivet før de kom i *Dannebrog* den 21. maj 1853. Det betyder, at udgaven fra *Dannebrog* ikke er den første udgave. Det er ikke lykkedes at finde et eksemplar af udgaven fra 23. april, hvorfor det er udgaven fra 21. maj, der henvises til her i indledningen.

3.2 “Foreløbige Bestemmelser ved Grundelsen af ‘den Danske Forening’”

Bestemmelserne for Den Danske Forening, som de lægges frem i “Foreløbige Bestemmelser ved Grundelsen af ‘den Danske Forening’”, bestod af bare syv punkter (Grundtvig 1853e, s. [2 f.]). De korte bestemmelser afspejler foreningens flade organisering. Kontingentet for medlemskab lå mellem en mark og en rigsbankdaler, og medlemmerne bestemte selv, hvor meget de ville betale i kontingent. De enkelte kredse afholder møder efter aftale med kredsens formand, ligesom mødefrekvensen og mødernes indhold bestemmes af de enkelte kredse. Kredsene vil modtage foreningens blad *Dannebrog*. *Et Ugeblad for den Danske Forening* uden beregning. Endelige vil bestyrelsen oprette en “*danskefolkelig Høiskole*” for at vise, hvad foreningen “forstaaer ved *folkelig* Oplysning og Dannelse” (Grundtvig 1853e, s. [3]). Den højskole blev aldrig en realitet.

Bestemmelserne er dateret den 14. marts 1853 og signeret af C.J. Brandt, H. Carlsen, C. Rimstad, Niels Møller Spandet og Grundtvig. Alle fem var også medunderskrivere af “Indbydelse til en Dansk Forening”.

3.3 “Det Danske Folk”

Digtet har en syvlinjet strofeform bestående af trefodsjamber, der i de fire første vers har skiftevis tryksvage og trykstærke krydsrim, mens de følgende to vers har tryksvagt parrim. Den jambiske opbygning understreger det krigeriske indhold i kraft af versenes trykstærke udgange, der ellers ikke er direkte synligt i digtet. Sidste vers har ikke rim. Det manglende rim skaber en hurtig overgang til næste strofe. Verset uden rim fungerer i nogle strofer som en opsummering eller understregning af strofens hovedtanke, se f.eks. vers 7 i strofe 4 og strofe 14.

Digtet er en lang beskrivelse af Danmarks mytologiske fortid (strofe 1, vers 1 f.). Skønt digtet er skrevet i lyset af det, Grundtvig opfatter som en trussel mod Danmark som selvstændig nation, nævnes den tyske trussel kun i strofe 4 metaforisk som "Koldbrand-Jetten" (vers 3), og mere konkret i strofe 10 som "de Onde" og de "tyske Grever" (vers 3 og 6).

Digtet begynder med en beskrivelse af danskerne som et ældgammelt og fredelig folkefærd. Freden opretholdes med "Kiærlighedens Magt" (strofe 1, vers 7), og den genspejles i naturens kredsløb, som den beskrives i strofe 2: Danmark bliver grønt hvert år omgivet af blå bølger, og fuglene synger smukt (vers 1-3). Freden hindrer dog ikke danskerne i at gribe til våben, når den og livet er truet (strofe 3, vers 1-4). Viljen og evnen til at forsvare sig understreges med henvisninger til slagene på Isted Hede 25. juli 1850 og ved Mysunde 12. september 1850 (strofe 5, vers 3), som Danmark trak sig sejrrigt ud af i Første Slesvigske Krig. Hele strofe 5 er en voldsom understregning af danskernes vilje og evne til at forsvare sig. Trusler vil blive mødt af:

Et "Nei" af Løvemunde,
Som spruded Ild med Brag [stor kraft],
Fra *Isted* og *Missunde*
Dog lød forleden Dag,
Det Nei med Lyn og Torden
Gienlød i hele Norden
Netop fra Ægers Dør!

Dette nej gentages i første vers i strofe 6. Nu er det "Folket paa det Jævne" (vers 3), der med mund og mæle viser samme mod som hæren i strofe 5. Danske mænd og kvinder forsvarer blot, hvad der er deres arv og hævdvundne ejendomsret (strofe 7, vers 7). Digtets midterste strofe, strofe 8, tegner i form af en spådom et dystert billede af Danmarks fald og undergang, og danner derved overgang til strofe 9, der med sine retoriske spørgsmål taler til dem, der måtte tvivle på, om Danmark vil bestå. Grundtvig spørger, hvor tvivlerne har deres viden fra: "Drak I af *Mimers* Kilde" (strofe 9, vers 3) og "Fløi I med *Odins* Ravne" (vers 5). Altså har tvivlerne samme visdom som Odin havde fra visdommens kilde, *Mimers* brønd, og hans to ravne *Hugin* og *Munin*, der hver dag fortæller ham om alt, hver der er sket i verden. Der følger ikke noget direkte svar på de retoriske spørgsmål i strofe 9. Svaret har i stedet form af en variation over og genspejling af de figurer og billeder, der i de første 8 strofer fortalte om Danmarks fortid og det mod, hvormed danskerne altid har forsvaret deres fædreland.

De sidste 7 strofer spejler ikke en til en de første 7, men de gentager, blander og varierer de temaer og retoriske figurer, Grundtvig bruger i de indledende strofer. F.eks. bliver "Arildstid" (strofe 1, vers 2) til "Aartusinder" (strofe 10, vers 1), mens Dannevang og de blå bølger (strofe 2, vers 1 f.) gentages i de to første vers i strofe 11. Den nedgående sol som billede på truslen om nationens undergang (strofe 3, vers 7) vendes om til et billede på det håb, der vender tilbage, hver morgen den står op (strofe

13).

Den både enkle og subtile forskydning af betydning ses meget tydeligt ved en sammenligning af vers 1 i strofe 2 og 15. De to vers er ens bortset fra det første ord. Versene lyder “End grønnes Danevangen” (strofe 2) og “Nu grønnes Danevangen” (strofe 15). Tidsadverbiet “End” betyder i strofe 2 ‘endnu’ eller ‘stadigvæk’ (på trods af omstændighederne), hvad der understreger truslen mod den næsten paradisiske tilstand, som den beskrives i strofens sidste 6 vers. I strofe 15 er tidsadverbiet ændret til “Nu”, og truslen mod den fredfyldte tilstand er borte. Samme forskydning af betydningen finder også sted ved brug af de samme tidsadverbier mellem vers 4 i strofe 2 og 15.

Strofe 14 er et ekko af, hvad der beskrives i strofe 1. I digtets første strofe lægges vægten på disernes, de norrøne skytsgudinders, forsvar for freden i Danmark (vers 4-7). I strofe 14 beskrives den tilstand, der følger efter forsvaret for freden: sorgen kan forsvinde, den har fået fuglevinger, frygten kan kastes over bord og tåren tørres bort (vers 3-5).

3.4 “Den Danske Forening”

Digtet åbner med en apostrofisk henvendelse til den “Danske Forening”. Grundtvig bruger “Danske Forening” i alt fem gange i selve digtet. To gange understreges det med brug af spærret sats (strofe 1 og 13), og henviser da til selve foreningen, og tre gange gengives foreningen i ordinær (strofe 2, 7 og 10), hvor betydningen snarere er foreningen af det danske folk.

Strofe 2 danner med det retoriske spørgsmål “Hvad riste [skriver] *Nornerne* for dig paa Skjold?” (vers 6) optakt til at fortælle om Danmarks fortid. Grundtvig spiller på den dobbelte betydning af skjold; Skjold som mytologisk figur og stamfar til den danske kongeslægt, og skjold i betydningen våbenskjold. I strofe 3-7 fortælles historien om Danmarks mytologiske fortid. Den begynder med “Alle Skjoldungernes Stamfader: *Skjold*” (strofe 3, vers 7). Strofe 4-6 beskriver Skjolds opvækst og heltegerninger. Danmark beskrives som en skjoldmø, altså en kvindelig kriger fra den norrøne mytologi (strofe 7).

Det er først i strofe 8, at Grundtvig peger på den politiske situation, der er anledning til dannelsen af Den Danske Forening og dermed en del af anledningen til digtet “Den Danske Forening”. De første to vers i strofe 8, “Som under Dannebrog Dansken forleden / Kæmped og seired paa vindaabne [vidt åbne] Val”, minder læseren om sejren i Første Slesvigske Krig, og hvordan foreningen på samme måde skal “kæmpe for ‘Livet og Freden’ / Seire for Dansken i Hytte og Sal” (strofe 8, vers 3 f.). I strofe 9 nævnes Tyskland direkte som den fjende, Danmark skal bekæmpe (vers 2). Det danske mod løber gennem slægten og udspringer af det moderlige ophav, dvs. skjoldmøen: “Løveblods-Strømmen i Slægternes Følge, / Løvemods-Kilden med moderligt Skiød” (vers 6 f.).

Strofe 10 beskriver forestillingen om, at Den Danske Forening må vokse som skoven og fornyes, som bøgen springer ud hvert år i maj (vers 1-5). Digtet slutter, som det

begyndte, med en henvendelse til Den Danske Forening og en understregning af, at den er for både mænd og kvinder (vers 1).

Grundtvig udtrykker i digtets afsluttende strofe 13 sit ønske om, at Den Danske Forening skal blomstre og trives, ligesom det frugtbare græs på jorden (vers 2). Strofen slutter med at sammenligne tyskerne med en edderkop, der spinder sit væv af indvoldene, mens danskerne spinder silke og guld af lys (vers 3 f.).

3.5 Politiske fædrelandsdigte?

Fælles for digtene “Det Danske Folk” og “Den Danske Forening” er det meget fortættede billedsprog og de mange referencer til norrøn mytologi, hvilket gør forbindelsen til Grundtvigs opfattelse af de politiske udfordringer som følge af Londontraktaten den 8. maj 1852 meget indirekte.

“Det Danske Folk” kan både læses som et fædrelandsdigt og som en poetisk kommentar til Grundtvigs opfattelse af den politiske situation. Det samme kan gøres gældende for digtet “Den Danske Forening”. Umiddelbart fremstår de to digte som fædrelandsdigte, der besynger Danmarks ældgamle og glørværdige historie, kultur og naturskønhed.

Hverken “Det Danske Folk” eller “Den Danske Forening” er blevet sat i musik. Alligevel er begge digte fælles om to af de træk, der if. Johan Damsgaard kendetegner Grundtvigs fædrelandsdigte eller -sange. Mange af hans fædrelandssange blev skrevet som digte, og først senere blev der sat melodi til teksten (Damsgaard 2014, s. 98 f.). Grundtvig har en forkærlighed for at lade fædrelandssange med hymniske træk kombinere med et ønske om kamp eller handling (s. 96). Desuden er begge digte fyldt med mange avancerede og ofte indforståede historiske og mytologiske referencer. De indforståede referencer kan forklare, hvorfor begge digte er forsynet med fodnoter, der delvist forklarer de mytologiske referencer (s. 101). Megen af det gængse metaforiske inventar fra fædrelandssange kan tillige genfindes i de to digte. Det gælder f.eks. brugen af majdage og bøgen som beskrivelse af Danmark (s. 107).

3.6 “Velkomst til den Danske Forening”

Den Danske Forenings første officielle møde blev holdt i Casino den 3. maj 1853. Grundtvig holdt ved den lejlighed talen “Velkomst til den Danske Forening”. Han begynder sin tale med at byde velkommen til både mænd og kvinder (Grundtvig 1853h, sp. [4]). At foreningen er for begge køn, løber som en rød tråd gennem talen (se sp. [4]-[6]). Grundtvig trækker tråde tilbage til den gang, han første gang talte i Casino den 14. marts 1848. Dengang talte han om en hjælpeforening for de danske i Slesvig (Grundtvig 1848, s. 84-96), og hvordan han selv ville være tilfreds, hvis den slesvigske hjælpeforening fik 10.000 medlemmer (s. 96).

Det var i talen fra marts 1848, at Grundtvig første gang offentlig opfordrede “til at stifte en *Dansk Forening*” (Grundtvig 1853h, sp. [4]). Dengang “slog det mig som et Lyn og blev seet som et Lynglimt, at en Dansk Forening af Kvinder og Mænd i Tusindtal over hele Riget, en saadan Forening vilde ikke blot være meget ønskelig i alle Maader”, men også afgørende for at sikre Danmarks selvstændighed som nation

og “det Danske Folks Frihed, og Danskhedens Bevarelse” (sp. [5]). Truslen fra Tyskland er med andre ord ikke noget nyt. Den Danske Forening, som blev stiftet ved mødet i Casino 3. maj 1853, nåede dog aldrig meget over 1.000 medlemmer (Brandt 1854, sp. [1 f.]).

“Velkomst til den Danske Forening” synes at bære præg at være holdt som tale foran et publikum. I modsætning til f.eks. “Indbydelse til en Dansk Forening” og “Foreløbige Bestemmelser ved Grundelsen af ‘den Danske Forening’”, hvor det betones, at truslen fra Tyskland skal imødegås med lovlige midler og med hjælp fra Gud. Grundtvig henviser derimod i “Velkomst til den Danske Forening” direkte til Danmarks militære sejre i Første Slesvigske Krig. Det drejer sig om slaget ved Mysunde 23. april 1848 eller 12. september 1850 og stormen på Frederiksstad 4. oktober 1850 (Grundtvig 1853h, sp. [6]). Begge træfninger fik stor betydning for udfaldet af krigen og dermed den fred og lykke, som nok en gang trues (sp. [6]). Grundtvig mener, at det ikke her er stedet at strides om, hvem der har skylden for Danmarks farefulde og uhyggelige situation. Alligevel peger han uden videre på Bluhme og regeringens politik, i offentligheden kaldet den europæiske nødvendighed, som grunden: “Ulykken er lige stor, hvorfra den saa kommer, og man maa for mig gjerne skyde hele Skylden paa en *europæisk Nødvendighed*” (sp. [6]). Det er tydeligt, at han ikke har nogen tro på, at den europæiske nødvendighed kan redde Danmark som selvstændig nation. Den opgave kan kun løses af Den Danske Forening og med hjælp fra Gud. Med stiftelsen af foreningen var det Grundtvigs “glade Haab, at den i Aarenes Løb skal med Guds Hjelp udrette langt mere til Danmarks Riges Bestandighed [fortsatte eksistens], og til det danske Folks Ære og Glæde, end der nu lader sig forudsee, endsige beskrive!” (sp. [6]).

Han afslutter sin tale med en henvisning til borgerskabets forsvar af København under den svenske hærs storm på byen natten mellem 10. og 11. februar 1659 (sp. [7]). Stormen på København er en sagnomspundet episode fra Svenskekrigene 1657-1660. Begivenheden var i Grundtvigs samtid en del af den fælles erindring om dansk forsvarsvilje i farens stund. Det fremgår bl.a. af måden, hvorpå 200-års-jubilæret for stormen blev fejret 10. og 11. februar 1859 (Olden-Jørgensen 2011, s. 69-82). Optakten til fejringen havde været undervejs siden 1830'erne og var kun taget til i styrke i 1850'erne (s. 61-67). Ambitionen var at Den Danske Forening skulle udrette det samme for Danmark, som borgerne gjorde for København i 1659. At civiles forsvar for en stor del var en myte (s. 21-36), betyder ikke noget i denne sammenhæng.

3.7 “Valg-Dagen”

Digtet “Valg-Dagen” nævner ikke Tyskland direkte som en trussel mod Danmark. I stedet er digtet over tre strofer en kort fremstilling af, at der kommer en dag, hvor den, som er truet, må tage stilling til truslen. I digtet kommer denne dag både til et folk, et rige og den enkelte mand (Grundtvig 1853i, sp. [8]). Det mistrøstige svar på, hvad der er det rigtige at gøre er: “det Ingen veed!” (strofe 2, vers 7). Derfor er der kun et råd at følge, og der er at overgive sig til Gud og “følger saa sit *Hjertes Røst*” (strofe 3, vers 3 f.). Sammenlignet med “Det Danske Folk” eller “Den Danske Forening” er “Valg-Dagen” påfaldende lidt polemisk. Fælles for de tre digte er dog deres

optimistiske afslutning og tro på Danmarks fremtid som selvstændig nation. Den konkrete baggrund for digtet kan være, at vælgerne ved folketingsvalget den 27. maj 1853 havde stået overfor valget mellem helstaten og de nationale. Regeringen kunne ikke rejse det nødvendige flertal i Rigsdagen ved en afstemning om, hvem der skulle efterfølge Frederik 7. (Glenthøj 2014, s. 218-221).

4 Afslutning

Grundtvig var medstifter af Den Danske Forening, en forening, hvis nødvendighed han havde tænkt på siden 1848. Han var også redaktør og bidragyder til foreningens blad *Dannebrog. Et Ugeblad for den Danske Forening*. Grundtvig skrev eller var medforfatter til alle seks bidrag i bladets to første numre. Bidragene spænder over en indbydelse til foreningen, dets reglement, og til digte, hvoraf de to præges af et sammentrængt billedsprog og referencer til norrøn mytologi. Fælles for de seks bidrag er, at de handler om et og det samme, nemlig truslen fra Tyskland mod Danmark som selvstændig nation.

Det gik dog trægt for Den Danske Forening. I referatet fra generalforsamlingen 14. december 1854 fremgår det, at medlemstallet i København 18 måneder efter stiftelse er halveret til ca. 500 medlemmer, og at foreningen udenfor København har 1.100 medlemmer. Grundtvig gik af som formand for foreningen med den begrundelse, at den ikke har gjort virkelige fremskridt for sin sag. I stedet ville han bruge sine kræfter på at realisere foreningens planer for en dansk højskole og holde foredrag til fordel for foreningen. *Dannebrog* udkom sidste gang 31. december 1855. Herefter begyndte foreningen at sygne hen. Den eksisterede også i 1856, men indtægterne faldt fra 770 rdl. i 1855 til 98 i 1856 (Lundgreen-Nielsen 1992, s. 132-139).

5 Anvendt litteratur

- [Barfod, Frederik] (1853) *Høistærede!* u.st: København.
- Brandt, C.J. (1854) "Den Danske Forening" i *Dannebrog. Et Ugeblad for den Danske Forening*, nr. 1, 25. januar, sp. 1-3. København.
- Damsgaard, Johan (2014) "Fædrelandssangen" i *Ved lejlighed. Grundtvig og genrerne*, red. Sune Auken & Christel Sunesen, s. 95-123. Hellerup.
- Glenthøj, Rasmus (2014) *1864 – Sønner af de Slagne*. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1848) "Tale i den Slesvigske Hjælpeforening" i *Danskeren. Et Ugeblad*, bind 1, nr. 6, 26. april, s. 84-96. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1853a) "Lykkens Foranderlighed" i *Fædrelandet*, nr. 27, 2. februar, s. 105. København.
- Grundtvig, N.F.S (1853b) *Indbydelse til en Dansk Forening*. København.
- Grundtvig, N.F.S (1853c) *Indbydelse til en Dansk Forening*. København.

Grundtvig, N.F.S. (1853d) "Indbydelse til en Dansk Forening" i *Dannebrog. Et Ugeblad for den Danske Forening*, nr. 1, 21. maj, s. 1 f. København.

- Grundtvig, N.F.S. (1853e) "Foreløbige Bestemmelser ved Grundelsen af 'den Danske Forening'" i *Dannebrog. Et Ugeblad for den Danske Forening*, nr. 1, 21. maj, s. 2 f. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1853f) "Det Danske Folk" i *Dannebrog. Et Ugeblad for den Danske Forening*, nr. 1, 21. maj, s. 3 f. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1853g) "Den Danske Forening" i *Dannebrog. Et Ugeblad for den Danske Forening*, nr. 2, 28. maj, sp. 1-4. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1853h) "Velkomst til den Danske Forening" i *Dannebrog. Et Ugeblad for den Danske Forening*, nr. 2, 28. maj, sp. 4-8. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1853i) "Valg-Dagen" i *Dannebrog. Et Ugeblad for den Danske Forening*, nr. 2, 28. maj, sp. 8. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1924-1926) *Breve fra og til N.F.S. Grundtvig*, udg. Georg Christensen & Stener Grundtvig, bind 1-2, bind 2: (1821-1872). København.
- Hjelholt, Holger (1949) "Under junigrundloven (1849-1866)" i *Den danske rigsdag 1849-1949*, bind I, s. 95-340. København.
- Lundgreen-Nielsen, Flemming (1992) "Grundtvig og danskhed" i *Dansk Identitetshistorie*, bind 3, s. 9-187. København.
- Tafdrup, Jon (2023) "Indledning til 'Lykkens Foranderlighed'" i *Grundtvigs Værker*, udg. af Center for Grundtvigforskning ved Aarhus Universitet (www.grundtvigsværker.dk).
- Olden-Jørgensen, Sebastian (2011) *Stormen på København 1659. Et københavnsk og nationalt erindringssted gennem 350 år*. København.

6 Anvendte websider

- [Londotraktaten, 8. maj 1852, https://danmarkshistorien.dk](https://danmarkshistorien.dk) (26. april 2024)
- [P.C. Skovgaard \(1853\) Statsskibet. Statens Museum for Kunst.](https://www.statensmuseum.dk) (30. april 2024)